

Гураленко Н. А.

*доктор юридичних наук, професор кафедри теорії права та прав людини
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ РЕЛЯЦІЙНОЇ ТЕХНІКИ

Постановка проблеми. Інтегративний підхід до розуміння права, взагалі, і до розуміння юридичної методології, зокрема, розпадається на розгляд відповідного предмета у трьох вимірах: аналітичному, нормативному і емпіричному. Нормативний вимір, зі свого боку, має два субвиміри: деонтологічний і аксіологічний, що дозволяє говорити про деонтологічно-нормативний вимір і аксіологічно-нормативний вимір.

Реляційна техніка як складова частина юридичної методології може бути досліджена як інтегративно, так і в рамках якогось одного виміру чи субвиміру. Аксіологічно-нормативний вимір в наші дні набуває все більшого значення, проте він досі тільки незначною мірою перетинається з реляційною технікою. Так порушується питання про аксіологічні основи реляційної техніки, а намагання знайти на них відповідь, яка все ще відсутня, свідчить про актуальність обраної теми для дослідження.

Аналіз наукових публікацій. Стан, в якому перебуває дослідження питання в Україні про аксіологічні основи реляційної техніки, є двояким. З одного боку, реляційна техніка як така тільки набуває дедалі більшого значення, про що свідчать дослідження таких авторів, як: О. Г. Степенюк, В. В. Трутень, Р. А. Майданик, С. В. Савчук та ін., які опираються при цьому на твори таких німецьких авторів, як: Г. Даубеншпек, П. Катко, П. Заттельмахер, В. Зірп, В. Шушке, К.-Ф. Штукенберг, Ф. Ранієрі, Хр. Фішер, М. Ребіндер та ін. З іншого боку, аксіологія права як складова частина філософії права і інтегративної юридичної методології є темою, яка приковує до

себе увагу не тільки впродовж століть, а й, без сумніву, і тисячоліть, оскільки право, на думку ще римських юристів, – це мистецтво добра і справедливості, або, точніше – слушності. Так, відповідну проблематику досліджували такі автори, як: К. Ларенц, О. В. Настасійчук, К.-В. Канаріс, Т. Рім, Д. Леєнен, Р. Алексі, С. І. Максимов, Т. І. Дудаш, О. О. Уварова, М. І. Козюбра, С. П. Рабінович, А. А. Козловський, Р. Ціммерман і багато інших дослідників. Відкритим, однак, виявляється питання, яке винесене нами в заголовок цієї статті, тобто питання про аксіологічні основи реляційної техніки.

Мета статті – оцінити перспективи залучення аксіологічних практичних понять до сучасної реляційної техніки. Для досягнення цієї мети слід розглянути такі питання, як: яка теорія норм (і принципів) та відповідна їй теорія форм застосування права використовуються в юриспруденції оцінок К. Ларенца, і які перспективи залучення здобутків цих теорій до сучасної реляційної техніки.

Виклад основного матеріалу. Належна відповідь на ці запитання ґрунтується на понятті практичних понять і їхньому поділі на три частини, який був запропонований Г. Г. фон Врігтом, якого можна вважати засновником деонтичної логіки [1, с. 9-10]. При цьому важливо врахувати, що правова наука є насамперед практичною дисципліною, оскільки її керівне питання гласить, що саме є повинним в дійсних або вигаданих випадках [2, с. 26]. Зі свого боку, існує тісний зв'язок між правовою наукою і юридичним дискурсом, який є, на думку Р. Алексі, особливим випадком загального практичного дискурсу. Це обґрун-

товується тим, що (1) в юридичних дискусіях йдеться про практичні питання, тобто про те, що потрібно робити або від чого потрібно утримуватися, і що (2) про ці питання дискутують із претензією на правильність. Про особливий випадок йдеться тому, що юридична дискусія (3) відбувається за обмежувальних умов згаданого типу [3, с. 263]. В такому разі на юридичний дискурс можна дивитися дуже по-різному. Такий спосіб розгляду може бути емпіричним, аналітичним або нормативним.

Він є *емпіричним* тоді, коли відповідна теорія є частиною теорії вчинення юридичних, особливо суддівських дій, яка має розроблятися методами соціальних наук. Він є *аналітичним* тоді, коли в ньому йдеться про логічну структуру аргументів, які фактично трапляються або є можливими. Він є, нарешті, *нормативним* тоді, коли висуваються і обґрунтовуються критерії для раціональності юридичних дискурсів. У традиційній юридичній методології ці три способи розгляду змішуються. [3, с. 32-33] Нас далі буде цікавити, передусім, нормативний спосіб розгляду, або краще сказати нормативний вимір [2, с. 25], - причому переважно аксіологічна проблематика такого виміру.

Тепер можна сказати, що, на думку фон Врігта, практичні поняття розпадаються на три групи: групи деонтологічних, аксіологічних і антропологічних понять. *Аксіологічні* поняття характеризуються тим, що їхнім основним поняттям є не веління чи належне, тобто не поняття обов'язку, а поняття добра або доброго. [2, с. 126] Це веде до того, що особливого значення набуває поняття (позитивної) цінності, оскільки воно еквівалентне поняттю добра, блага, доброго. Якщо деонтологічні практичні поняття ведуть до формування теорії принципів [2, с. 71-157], то аксіологічні практичні поняття – до побудови теорії цінностей. Причому можна погодитися з тим, що теорія принципів – це теорія цінностей, очищена від хистких припущень [2, с. 18]. Теорія принципів і теорія цінностей можуть як співіснувати, так і замінювати одна

одну. Особливо цікавим в контексті реляційної техніки є останній варіант тоді, коли теорія принципів замінює теорію цінностей. Саме на нього ми і будемо далі орієнтуватися.

Аксіологічний вимір права, тобто погляд на право як на аксіологічну систему, а саме як на систему цінностей, або систему аксіологічних норм (про ці норми див. [2, с. 132]), в останні десятиліття в Німеччині розробляється в рамках такого традиційного методологічного напрямку, як юриспруденція оцінок (К. Ларенц і його наукова школа) (про напрямки див. [4, с. 109-139; 5, с. 179-181; 6, с. 541-608; та ін.]).

Так, Я. Шредер, провідний історик юридичної методології, розрізняючи в рамках традиційного методологічного вчення дві теорії: суб'єктивну і об'єктивну, і ототожнюючи останню з юриспруденцією оцінок, пише про неї таке: згідно з традиційним уявленням про правозастосування, тлумачення закону цілковито перебуває на передньому плані. Із правильною інтерпретації, тобто із витлумачення сенсу за допомогою граматичних, історичних, систематичних і телеологічних допоміжних засобів, відразу впливає у нормальний спосіб також вирішення випадку. Тільки тоді, коли закон має прогалини або мусить корегуватися, потрібні подальші правила. Такий погляд на речі залишається панівним в Німеччині також і після 1945 року. При цьому, продовжується спір між «об'єктивною» і «суб'єктивною» теорією тлумачення. Його не можна вирішити, власне кажучи, за допомогою аргументів, оскільки в ньому наштовхуються один на одного два різні поняття права. Ідеалістичний погляд мусить віддавати перевагу «об'єктивному» актуально розумному і справедливому тлумаченню, позитивістськи-емпіричний – «суб'єктивному» згідно з волею історичного законодавця. Відповідно до такого, що зросло значення ідеї права в модифіковано-позитивістському понятті права післявоєнного часу, «об'єктивна» теорія посилюється після 1945 року. Такий, що продовжує існувати взаємозв'язок з ідеальним елемен-

том в новому понятті права, стає виразним у таких важливих репрезентантів «об’єктивної» теорії, як Гельмут Коїнг, Карл Ларенц, Франц Бідлінські і Клаус-Вільгельм Канірас. Об’єктивна теорія – це ядро так званої «юриспруденції оцінок», яка ще в 1991 році характеризується як «майже безспірна і визнана особливо в юдикатурі» [7, с. 120]. Вона вважається таким, що відповідає духу часу, подальшим розвитком юриспруденції інтересів, з якою її, щоправда, уже сполучає не багато що. Колишнє «історичне дослідження інтересів» (суб’єктивна теорія) відступає назад порівняно з пошуком «об’єктивно» розумного сенсу закону. Тепер в «оцінках» норм закону вбачають деякий, принаймні спробований, вираз справедливості [8, с. 16, 21] і мають схильність, поза межами позитивного права, до утворення «об’єктивно» розумних, не-позитивних *принципів*, основою яких повинні бути передусім «природа речі» і «етико-правові» постулати. Головна проблема юриспруденції оцінок, - знайти справедливі оцінки за межами позитивного права, - залишається у підсумку нерозв’язаною. [5, с. 180-181] Ми в цілому погоджуємося в прикінцевою оцінкою Я. Шредером юриспруденції оцінок, або аксіологічної юриспруденції.

Так, напрошується питання про поняття цінності. Цікаву теорію цінності пропонує Р. Алексі в рамках згаданого вище очищення від хистких припущень. Стає зрозуміло, що порівняння цінності та принципу має велике практичне значення, в т.ч., як ще буде сказано нижче, в контексті реляційної техніки. Так, Р. Алексі зауважує, що як *предмет* оцінювання годяться дуже різні речі. Оцінюватися, з-поміж іншого, можуть природні об’єкти, артефакти, мисленнєві витвори, події, дії і стани. *Критерії* оцінювання також мають різноманітний характер. Критерії оцінювання можуть колідувати. Якщо вони колідують, то їх потрібно співвіднести з метою приведення до *загального оцінювання* певного предмета. Про якийсь стан правового регулювання не можна сказати, що він є цінністю. Як пред-

мет оцінювання, він має цінність, причому різну цінність залежно від того, виходячи з якого із критеріїв, які колідують, про нього судити. Не предмети, а *критерії оцінювання* є тим, що слід називати «цінністю». Це відповідає не тільки систематичним міркуванням, але й загальному слововжитку. Оцінювання можуть спиратися на один критерій оцінювання або на декілька критеріїв оцінювання. Як правило, оцінюють за декількома критеріями, між якими мусять зважувати, оскільки їм пасує зустрічний характер. Класифікація як «добре» є тоді вираженням загального оцінювання. Застосування критеріїв оцінювання, між якими мусить зважувати, відповідає застосуванню *принципів*. «*Критеріями для оцінювань*» можна називати тільки такі критерії для оцінювання, які можуть бути зважені. Принципам відповідають критерії оцінювання. Якщо додати ще одне термінологічне закріплення, що «цінностями» слід називати тільки критерії оцінювання, то можна зробити, використовуючи термін «норма» як загальне поняття, поділ на деонтологічні і аксіологічні норми. [2, с. 130-132]

Історія юриспруденції оцінок дозволяє констатувати, якщо говорити і далі словами Я. Шредера, що найвпливовішою методичною книгою після 1945 року є «Методологія правової науки» Карла Ларенца від 1960 року [9]. Свій підручник Ларенц раз у раз переробляв і дотримувався новітнього розвитку, не відмовляючись при цьому від своїх основних уявлень. В «систематичній частині» «Методології» застосування, тлумачення і дальше творення права охоплюють дещо більше, ніж половину тексту. Що стосується справи, то Ларенц хоч і намагається дати «синтез» між «об’єктивною» і «суб’єктивною» теорією, але бачить ціль тлумачення разом з «об’єктивною» теорією у підсумку у «з’ясуванні (сьогодні) міродатного, отже, «нормативного» сенсу закону». Цим він стає, мабуть, найважливішим репрезентантом «юриспруденції оцінок». На її центральну проблему, як, власне кажучи, повинні бути встановлені оцінки, він

відповідає посиланням на «природу речі», «„основні думки“ і етико-правові принципи цього певного правопорядку» і «загальну (універсальну) ідею права». Також, у випадку з проблемою праводалітворення *contra legem* він не фіксується на певній філософії права, а намагається дати способи утворення груп випадків, у яких все повинно залежати, відволікаючись від «невідкладної потреби правового обороту», знову від природи речі і етико-правових принципів. Великий успіх підручника Ларенца, мабуть, пояснюється передусім його повнотою, його багатством думок і гарних прикладів. До цього додається вправність Ларенца в формулюваннях і його ясний спосіб написання. [5, с. 184-185]

Викладене вище, а також аналіз останнього, шостого видання «Методології» К. Ларенца 1991 року [7], дозволяє сказати, що його теорія норм і принципів (пор. протиставлення, наприклад, у заголовку «Розв'язання колізій норм та принципів завдяки «зважуванню благ» [7, с. 404]) є доволі складною теорією, в якій існує і поділ норм на норми, що здатні бути використані в процесі субсумції (про цей звичайний випадок див. [7, с. 271-278]), і норми, які не здатні бути використані в процесі субсумції (типи) (про це див. [7, с. 460-473]). Так, наприклад, в останньому випадку К. Ларенц вважає, що звичай обороту є «соціально-типовими формами поведінки», які загалом здійснюються належними до певної суспільної групи особами й стосуються безпосередньо або опосередковане ділового обороту. Вони стають «нормами» завдяки тому, що до них відсилає закон або, в окремому випадку, договір [7, с. 464]. Про те, що норми-типи не є здатними до субсумції свідчить їхня природа, яка полягає в тому, що принаймні деякі з типових елементів можуть змінюватися від справи до справи чи в окремій справі бути відсутніми, причому належність до типу не мусила б відпадати. Сукупність цих елементів можна розуміти як «рухому систему» в тому сенсі, в якому Вільбург ввів це поняття в правознавство. [7, с. 469] Рухомі ж елементи норми не

здатні бути використані в процесі субсумції, оскільки це суперечило б її природі.

Принципи у К. Ларенца також демонструють дуальний характер: з одного боку, він прихильно ставиться до теорії принципів як велінь оптимізації Р. Алексі [7, с. 475], застосування яких в процесі зважування у останнього автора веде до утворення «норми для вирішення» в сенсі Є. Ерліха [10, с. 33], яка може стати елементом в субсумції. З іншого боку, теорія принципів К. Ларенца, як вже показано вище, не обмежується реєстрацією теорії принципів Р. Алексі (про це див. [7, с. 474-481]), що веде до того, що питання конкретизації принципів, у напрямку формування здатних до субсумції норм у К. Ларенца, є відкритим. Для реляційної техніки, відмітимо відразу, це створює значні проблеми.

Що стосується зважування як однієї із двох форм застосування права (див. розрізнення у Р. Алексі [11]), то слід сказати, що К. Ларенц не створює завершеної теорії зважування, незважаючи на те, що відповідне питання його спеціально цікавило (див. [12]). Так, К. Ларенц вважає, що «зважування благ в окремій справі» є методом дальшого творення права тому, що воно служить розв'язанню нормативних колізій, для яких бракує виразного правила в законі, щоб відмежувати області застосування норм, що перетинаються, і завдяки цьому конкретизувати права, обсяг яких залишився відкритим. Оскільки, однак, щоразу вимагається врахування сукупних обставин окремої справи, які ніколи не є однаковими в усьому, то не може очікуватися, що згодом утворяться тверді правила, які уможливили б просту субсумцію окремої справи. Порівняння справ уможливорює аналогію й, можливо, певну типізацію справ; «зважування» благ полегшується завдяки цьому, але не робиться непотрібним. [7, с. 413]

Зважування благ – це один із способів, а саме аксіологічний спосіб відповіді у підсумку на так зване практичне питання, тобто питання про те, яка поведінка є обов'язковою, забороненою або дозволеною. Реляційна тех-

ніка – це форма, в якій така відповідь може бути надана. В теперішній час як теорія зважування благ, так і реляційна техніка самі по собі є добре розробленими дисциплінами, що мають і теоретичне, і практичне значення. Проте, що теорія зважування благ саме так може бути охарактеризована свідчить її розвиток в рамках наукової школи К. Ларенца, який був здійснений Т. Рімом, автором інтегративної (в сенсі сполучення зважування і субсумції) теорії. Так, Т. Рім вважає, що моделі субсумції протиставляється модель зважування як альтернативна процедура правозастосування або добування права: тоді як субсумція відбувається при застосуванні правил, зважування є методом для застосування правових принципів. [2, с. 77 і далі] Правові принципи розуміються в цьому контексті як особливий різновид правових норм, які не постановляють ніякого безумовного правового наслідку, а лише містять оптимізаційні веління, які потребують для своєї актуалізації зважування стосовно інших, при нагоді колізійних оптимізаційних велінь. І справді, зважування відбувається логічно-структурно повністю іншим способом, ніж субсумція, і є щодо цього *aliud* (чимось іншим). Це можна упізнати уже в тому, що зважування не є логічно примусовою операцією, яка породжує строго детерміністським способом однозначний результат. Попри все те було б занадто поверхово називати обидві операції альтернативними операціями праводобування, із яких залежно від структури відповідної норми може бути застосована то одна, то інша. Скоріше, різні процеси зважування інтегровані в субсумційний процес правозастосування. Модель субсумції уявляється, згідно з цим, великою лінією правозастосування, яку ми маємо перед собою незважаючи на всякі зважування, тоді як у разі окремих кроків, – утворення більшого засновку, утворення меншого засновку і субсумції, – щораз можуть бути потрібними деліберативні рішення. Тому обидва методи не є альтернативними методами праводобування або правозастосування на тому самому рівні,

а виконують всередині єдиного процесу правозастосування різні завдання і у такий спосіб взаємодоповнюються. [13, с. 6-7]

Отже, нами показано, що юриспруденція оцінок К. Ларенца – це традиційний методологічний напрямок, в центрі уваги якого перебувають аксіологічні практичні поняття як елемент нормативного виміру права. Особливістю цієї юриспруденції є теорія норм і принципів, яка орієнтується передусім на формування норм, які не є здатними до субсумції. Цій теорії кореспондує в процесі розвитку юриспруденції оцінок інтегративна (Т. Рім) теорія зважування благ, тобто теорія, в якій питання субсумції і зважування як форм застосування права тісно переплітаються.

Реляційна техніка – це комбінована навчальна методика, яка зосереджена, з одного боку, на підготовці реферату, складного експертного висновку (вотума) і присуду (Г. Даубеншпек [14], В. Шушке [15; 16] та ін.), а з іншого боку, на вмінні складати простий експертний висновок в експертному стилі опрацювання правової справи (докладно про останнє див. [17]). Простий експертний висновок стосується тільки матеріального права, складний – як матеріального, так і процесуального. Сучасною реляційною технікою можна вважати реляційну техніку з другої половини XIX століття і дотер. Це пояснюється переходом від письмового судового процесу до усного, який відбувається в Німеччині в XIX столітті. Нам достатню навести таке загальне уявлення про те, що таке реляційна техніка: йдеться про як простий, як і доцільний організаційний захід для поділу праці в колегіально укомплектованих органах, які виносять вироки: справа, яка вирішується в колегії, готується одним або двома доповідачами (референтами) і пропонується іншим так, щоб вони були здатні ухвалити щодо цього обґрунтоване рішення. Ця призначена для колег доповідь (Bericht) (реляція) дотримувалася певної схеми, в якій потрібно було викладати релевантні питання. Складовою частиною цих реляцій завжди

була, – оформлена за правилами класичної риторики, – доповідь справи (*species facti*) з історією процесу і витягом із документів, експертний висновок, який веде до пропозиції рішення, і який був структурований акціонно-юридично, отже, запитував про позовні вимоги, про конклюдентність (*Schlüssigkeit*), доведення і заперечення (*quae sit actio? an sit fundata? an sit probata? an sit exceptione elisa?*), – майже до сьогодні відома послідовність. Обмеження розв'язанням, необхідним для вирішення окремої справи, є практичною потребою, оскільки мета реляції полягала в тому, щоб позбавити решту членів колегії читання часто надзвичайно об'ємних актів і, отже, заощадити час. (К.-Ф. Штукенберг) [18, с. 169-170].

Слід сказати, що найновіша реляційна техніка все ще не віддає належне теорії зважування принципів і/або благ. Про це свідчить, зокрема, той факт, що хоч у виданні посібника Г. Даубеншпека 2023 року у рубриці про правознаходження [16, с. 47-66] і згадуються поряд з тлумаченням такі елементи дальшого творення права (про це поняття докладно див. [19]), як наповнення невизначених норм і надолуження неповних норм, проте серед форм застосування до уваги береться тільки субсумція, а зважування в цілому і загалом ігнорується.

Отже, реляційна техніка і теорія зважування благ можуть поєднуватися в процесі креативного обґрунтування умов застосування правової норми, яка утворюється в результаті зважування благ. Таке креативне обґрунтування полягає в тому, що, по-перше, потрібно навести аргументи на користь того, що належне правове регулювання є або відсутнім, або неправильним. По-друге, потрібно продемонструвати процес і результат зважування благ. І, по-третє, застосування норми, яка утворена в процесі зважування благ, так, як це звичайно відбувається в реляційній техніці.

Викладе вище демонструє, що залучення здобутків юриспруденції оцінок К. Ларенца та ін. до реляційної техніки навряд чи можливе,

оскільки, по-перше, найновіша інтегративна модель аксіологічної юриспруденції є дуже складною, що створює непереборні труднощі в перенесенні її з абстрактної і теоретичної площини в конкретну і практичну площину навчальної методики; по-друге, кращі можливості можуть бути запропоновані в процесі залучення до реляційної техніки не аксіологічних, а деонтологічних практичних понять.

Висновки. Юриспруденція оцінок К. Ларенца і його наукової школи може вважатися, із певними зауваженнями, аксіологічною основою сучасної реляційної техніки. Причому теорія норм і теорія принципів в ній буде мати дуалістичний характер: норми в такій юриспруденції оцінок є і здатними до субсумції у звичайному випадку, і нездатними до субсумції (теорія типів), а принципи розуміються і як веління оптимізації в сенсі Р. Алексі, які ведуть до утворення норми для вирішення, яка здатна бути субсумована, і як не веління оптимізації, а як відображення ідеї права тощо, причому вони потребують конкретизації. Методологія юриспруденції оцінок знає як субсумцію, так і зважування благ. Причому інтегративна теорія зважування Т. Ріма являє собою фундаментальну теорію, яка все ж може сприяти розвитку сучасної реляційної техніки.

Головним недоліком залучення аксіологічних практичних понять до реляційної техніки є його менша раціональність порівняно з раціональністю залучення деонтологічних практичних понять, яке має не тільки нормативний, як і у першому випадку, але й формально-аналітичний характер в теорії раціонального юридичного дискурсу Р. Алексі. Саме тому в процесі вибору між аксіологічною теорією К. Ларенца і деонтологічною теорією Р. Алексі, в контексті розвитку реляційної техніки, перевагу слід віддати останній теорії.

Подальшими кроками в дослідженні реляційної техніки є її аналіз в аспекті не тільки аксіологічних, але й інших практичних понять в сенсі Г. Г. фон Врігта.

Анотація

Стаття спрямована на визначення ролі в сучасній реляційній техніці так званих аксіологічних практичних понять в сенсі Г. Г. фон Врігта, тобто таких понять, які орієнтуються на поняття добра або доброго. В статті аналізується один із аспектів тези Р. Алексі про те, що теорія принципів – це теорія цінностей, очищена від хистких припущень.

Оцінено перспективи залучення аксіологічних практичних понять до сучасної реляційної техніки. Для досягнення цієї мети розглядаються такі питання, як: яка теорія норм (і принципів) та відповідна їй теорія форм застосування права використовуються в юриспруденції оцінок К. Ларенца і які перспективи залучення здобутків цих теорій до сучасної реляційної техніки.

Показано, що юриспруденція оцінок К. Ларенца – це традиційний методологічний напрямок, в центрі уваги якого перебувають аксіологічні практичні поняття як елемент нормативного виміру права. Особливістю цієї юриспруденції є теорія норм і принципів, яка орієнтується передусім на формування норм, які не є здатними до субсумції. Цій теорії кореспондує в процесі розвитку юриспруденції оцінок інтегративна (Т. Рім) теорія зважування благ, тобто теорія в якій питання субсумції і зважування як форм застосування права тісно переплітаються.

Реляційна техніка в статті розуміється як комбінована методика, яка зосереджена, з одного боку, на підготовці реферату, складного експертного висновку (вотума) і присуду (Г. Даубеншпек та ін.), а з іншого боку, на вмінні складати простий експертний висновок в експертному стилі опрацювання правової справи. Простий експертний висновок стосується тільки матеріального права, складний – як матеріального, так і процесуального. Сучасною реляційною технікою вважається реляційна техніка з другої половини ХІХ століття і дотер.

Продемонстровано, що залучення здобутків юриспруденції оцінок К. Ларенца та ін. до реляційної техніки навряд чи можливе, оскільки, по-перше, найновіша інтегративна модель аксіологічної юриспруденції є дуже складною, що створює непереборні труднощі в перенесенні її з абстрактної і теоретичної площини в конкретну і практичну площину навчальної методики, по-друге, кращі можливості можуть бути запропоновані в процесі залучення до реляційної техніки не аксіологічних, а деонтологічних практичних понять.

Ключові слова: юридична методологія, теорія юридичної аргументації, К. Ларенц, Г. Даубеншпек, аксіологічні практичні поняття, добро, норми і принципи, зважування благ, юриспруденція оцінок, нормативний вимір

Huralenko N. A. Axiological Basics of Modern Relational Technique

The article under studies aims at determining the role of the so-called axiological practical concepts in the sense of G. H. v. Wright (the concepts that are oriented to the notion of the good) in modern relational technique. It reveals one of the aspects of R. Alexy's hypotheses regarding the theory of principles: it is a theory of values purified from shaky assumptions.

The purpose of the article is to assess the prospects of involving axiological practical concepts in modern relational technique. In order to achieve this goal, it is essential to outline the following issues: which theory of norms (and principles) and the corresponding theory of forms of application of law are used in the jurisprudence of evaluation by K. Larenz and what are the prospects for incorporating the accomplishments of the above theories into modern relational technique.

The article points out that K. Lahrenz's jurisprudence of evaluation is a traditional methodological trend, which focuses on axiological practical concepts as an element of the normative dimension of law. The main peculiarity of this jurisprudence is the theory of norms and principles, which focuses primarily on the formation of norms that are not capable of subsumption. In the course of the development of the jurisprudence of evaluation, this theory is associated with the integrative (Th.

Riehm) theory of weighing benefits, i.e. the theory in which the issues of subsumption and weighing as forms of application of law are closely intertwined.

Relational technique is referred to in the article as a combined methodology, which focuses, on the one hand, on the preparation of an abstract, a complex expertise opinion (votum), and a decision (H. Daubenspeck and others), and on the other hand, - on the ability to draw up a simple expertise opinion in the expertise style of processing legal case. A simple expertise opinion regards only substantive law, whereas a complex one relates to both substantive and procedural law. Modern relational technique dates back to the second half of the XIX century and is still active today.

The article emphasizes that the involvement of the accomplishments of K. Larenz's jurisprudence of evaluation in relational technique is hardly possible. This is due to the fact that firstly, the latest integrative model of axiological jurisprudence is very complex. This, in turn, results in insurmountable difficulties in transferring it from the theoretical field to the practical plane of educational methodology. Secondly, better opportunities can be offered in the process of involving not axiological but deontological practical concepts in relational technique.

Key words: juridical methodology, theory of juridical argumentation, K. Larenz, H. Daubenspeck, axiological practical concepts, the good, norms and principles, weighing of benefits, jurisprudence of evaluation, normative dimension.

Список використаних джерел:

1. Alexy R. Theorie der Grundrechte. 1. Aufl. Baden-Baden : Nomos-Verlagsgesellschaft, 1985. 548 S.
2. Alexy R. Theorie der juristischen Argumentation. Die Theorie des rationalen Diskurses als Theorie der juristischen Begründung. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1991. 435 S.
3. Bydlinski F. Juristische Methodenlehre und Rechtsbegriff. 2., erg. Aufl. Wien ; New York : Springer, 1991. XV, 671 S.
4. Schröder J. Recht als Wissenschaft. Geschichte der juristischen Methodenlehre in der Neuzeit (1500-1990) Bd. 2 1933-1990. 3., überarb. und wesentlich erw. Aufl. München : C.H. Beck, 2020. XVIII, 347 S.
5. Rückert J. Methodik des Zivilrechts - von Savigny bis Teubner. 3., erweiterte Auflage. Baden-Baden : Nomos, 2017. 659 S.
6. Larenz K. Methodenlehre der Rechtswissenschaft. 6., neu bearb. Aufl. Berlin etc. : Springer, 1991. XVIII, 494 S.
7. Westermann H. Wesen und Grenzen der richterlichen Streitentscheidung im Zivilrecht. Münster, Westf. : Aschendorff, 1955. 40 S.
8. Larenz K. Methodenlehre der Rechtswissenschaft. Berlin : Springer, 1960. XI, 381 S.
9. Alexy R. Die logische Analyse juristischer Entscheidungen. Recht, Vernunft, Diskurs : Studien zur Rechtsphilosophie. Frankfurt am Main, 1995. S. 13-51.
10. Alexy R. On balancing and subsumption: A structural comparison. Ratio Juris. 2003. Vol. 16. Iss. 4. Pp. 433-449.
11. Larenz K. Methodische Aspekte der «Güterabwägung». Festschrift für Ernst Klingmüller. Karlsruhe, 1974. S. 235-248.
12. Riehm T. Abwägungsentscheidungen in der praktischen Rechtsanwendung Argumentation, Beweis, Wertung. München : Beck, 2006. XVIII, 281 S.
13. Daubenspeck H. Referat, Votum und Urtheil eine Anleitung für praktische Juristen im Vorbereitungsdienst. Berlin : Vahlen, 1884. VIII, 146 S.
14. Schuschke W. Zivilrechtliche Arbeitstechnik im Assessorexamen. Bericht, Votum, Urteil, Aktenvortrag. 35., neu bearb. Aufl. auf Grundlage des 1884 von Hermann Daubenspeck begr. und

- in der Folge von Paul Sattelmacher, Paul Lüttig, Gerhard Beyer und Wilhelm Sirp bearb. Werkes. München : Vahlen, 2013. XXII, 492 S.
15. Schuschke W. Zivilrechtliche Arbeitstechnik im Assessorexamen. Votum, Urteil, Aktenvortrag, Anwaltsgutachten. 36., neu bearbeitete Auflage. München : Verlag Franz Vahlen, 2023. XXVI, 484 S.
 16. Katko P. Bürgerliches Recht : schnell erfaßt. 6., überarb. und aktualisierte Aufl. Berlin [u.a.] : Springer, 2006. 323 S.
 17. Stuckenberg C.-F. Der juristische Gutachtenstil als cartesische Methode. Georg Freund et. al. (Hrsg.): Grundlagen und Dogmatik des gesamten Strafrechtssystems. FS für W. Frisch. Berlin, 2013. S. 165-186.
 18. Zimmermann R. Juristische Methodenlehre in Deutschland. Rabels Zeitschrift für ausländisches und internationales Privatrecht. 2019. Vol. 83. No. 2. S. 241-287.